

[KOLUMN | INSÄNDARE | BAKGRUND]

Debatt

KRIGSBARN

Varken efterklokt eller orättvist

Min vän Carl-Olaf Homén (Hbl 09.10) tar upp krigsbarnsdiskussionen och hävdar att debatten har "dominerats av en efterklok och orättvis kritik av hela barnförflyttningen".

Jag har mött en liknande reaktion många gånger. En av mina vänner i Sverige var ledsen och sårad efter att ha läst ett krigsbarns beskrivning av sina upplevelser. "Vi försökte ju vårt bästa, var det ingenting värt?" sa han. En äldre dam kommenterade mitt deltagande i en krigsbarnskongress med orden: "Jag förstår inte varför allt detta ska ältas, det var ju en storartad insats av Sverige och räddade många barn från svält, sjukdom och umbäranden. Inte hade du väl velat vara utan den fina erfarenhet som din Sverigevistelse gav dig?"

Jag är medveten om att Sveriges totala hjälpinsatser under våra krig inte alls fått den uppmärksamhet de förtjänar, vilket vi borde skämmas över. Men jag kan inte hålla med om att just krigsbarnsdiskussionen har dominerats av efterklok och orättvis kritik, och undrar om Homén och mina ovan citerade sagesmän läser in kritik där den inte finns och blandar ihop två saker. Dels den storartade insatsen som förtjänar all aktning i världen, dels det faktum att många av krigsbarnen, trots den goda viljan, trots välfärden och kärleksfullheten, fick skador som påverkat dem hela livet.

Som exempel på orättvis kritik tar Homén Annu Edwardsens bok "det får inte hända igen", (Askild & Kärnekull 1977). I sitt föreläsningsskrifter hon: "Med den här boken vill jag inte anklaga någon, inte smutskasta offerviljan eller klandra de myndigheter i båda

länderna som den gången såg barntransporten som en utomordentlig möjlighet att hålla de minsta borta från krig och livsmedelsbrist. Däremot vill jag kasta ljus över resultatet."

Annu Edwardsen är en av pionjärerna inom den undersökande krigsbarnslitteraturen och hennes kritiska vändningar i boken måste ses som provocativa undantag i diskussionen.

Forskningen kring krigsbarnsproblematiken har som målsättning att kartlägga de psykologiska följderna hos barnen, att ge oss insikter som man inte hade på fyrtioalet. Att vissa förfaranden kritiserats i efterhand är ju nödvändigt om forskningen ska föra framåt och resultaten utnyttjas i dagens värld.

Inte heller i Klaus Härös film kan jag se objektiva anklagelser och generell kritik. Filmen är naturligtvis känslomättad, den skildrar ju ett krigsbarns erfarenheter. Huvudpersonens personliga omdömen speglar endast hans - barnets och den vuxne mannens - vilsenhet inför upplevelserna.

Under möten och kongresser kring krigsbarnsproblematiken har jag inte kunnat tolka föredragen och diskussionerna som ett ifrågasättande av barnförflyttningens goda intentioner eller en nedvärdering av Sveriges insatser. Jag har inte heller funnit dylikt i de många självbiografiska böcker som har skrivits. Tvärtom, de

svenska insatserna nämns bland krigsbarnen ofta och med värme.

Krigsbarnsdiskussionen utgör ett forum för oss krigsbarn där vi kan komma till rätta med det som hände inuti det lilla barnet: separationsångesten, främlingskapet, rotlösheten, språklösheten, känslan av att vi var oönskade eftersom vi skickades bort. De som for illa i det stora tumultet måste få tala om sina känslor och upplevelser utan att bli beskyllda för otacksamhet. Krigsbarnen skaffar sig nu som åldrande pensionärer den kris-hjälp som står till buds, efter femtio år.

BRITA STENIUS-AARNIALA

krigsbarn 1942-1946
Helsingfors